

Anna Kisiel

KU Leuven

Aleksandra Krupianka

1. Biogram

Urodzona w Przemyślu 1 maja 1929 roku, zmarła w Toruniu 12 grudnia 2007 roku. Dzieciństwo i czasy nastoletnie spędziła w okolicach Warszawy, aby po wojnie przenieść się pod Toruń. Na UMK studiowała polonistykę (1948–1952), a następnie przez pięć lat pracowała jako nauczycielka w liceum plastycznym. Pracę naukową podjęła w 1957 roku po zatrudnieniu na stanowisku asystenta w Katedrze Języka Polskiego UMK, cała jej dalsza droga zawodowa była związana z tą uczelnią (w 1995 roku przeszła na emeryturę).

W 1960 roku rozpoczęła pracę nad rozprawą doktorską „Złożone formacje czasownikowe z przedrostkami *o-(ob-)*”, pisaną pod kierunkiem Haliny Turskiej, ówczesnej kierowniczki Katedry Języka Polskiego i znawczyni języka kresowego, zwłaszcza wileńskiego i białoruskiego. Pomimo że w momencie obrony doktoratu H. Turska nie była już pracownikiem UMK, również i dalsza droga naukowa A.K. pozostała pod wpływem gwarowych, historycznojęzykowych i literackich zainteresowań promotorki jej pracy doktorskiej. Także dobór recenzentów obronionej w 1966 rozprawy (Stanisław Skorupka, Leszek Moszyński), współgrał z zasadniczym nurtem jej pracy naukowej, który można by krótko określić jako badania nad słowotwórstwem i rozwojem semantycznym czasownika polskiego w gwarach kresowych na materiale literackim z perspektywy historycznej. Do tego samego nurtu, co wcześniej wspomniana praca doktorska, należy również rozprawa habilitacyjna „Czasowniki z przedrostkami przestrzennymi w XVIII wieku” (1978), oceniana także przez historyków języka – Irenę Bajerową, Franciszka Peplowskiego i znawców słowotwórstwa – Bogusława Kreję, oraz liczne późniejsze artykuły naukowe. A.K. w 1979 roku została powołana na stanowisko docenta, a w 1990 roku profesora nadzwyczajnego. Przez kilka lat pełniła funkcję kierownika Zakładu Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego IFP UMK. Była aktywnym członkiem kilku organizacji naukowych: PTJ, TMJP, TNT. Pełniła funkcję prezesa toruńskiego koła TMJP, była także przewodniczącą Komisji Filologicznej Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

2. Słowotwórstwo jako podstawowa dziedzina zainteresowań A.K.

Zdecydowana większość prac A.K. dotyczy słowotwórstwa czasownika (prefiksacji czasownikowej) polszczyzny dawniejszej. Jej analizy przedrostków w dawnej polszczyźnie, ich repartycji, rywalizacji i substytucji, a także znaczenia, zwłaszcza rekonstruowania zmian prowadzących do specjalizacji znaczeniowej formantów, doprowadziły do stworzenia klasyfikacji właściwości konotacyjnych przedrostków polskich. A.K. wykazuje w niej związek między budową słowotwórczą wyrazu (w tym funkcji formantów) a jego łączliwością składniową (podobnie Danuta Buttler, Zbigniew Gołąb, Maria Szupryczyńska, Henryka Sędziak, Teresa Giermak-Zielińska, Barbara Kudra). W swoich badaniach historycznojęzykowych A.K. posługiwała się metodą interpretacji logiczno-syntaktycznej Witolda Doroszewskiego, w pracach synchronicznych wykorzystywaną m.in. przez Renatę Grzegorzycową. Jako materiał do analizy nierzadko wykorzystywała teksty literackie, głównie Adama Mickiewicza, badając zjawiska morfologiczne w jego języku w stosunku do ówczesnej normy językowej.

A.K. wywarła wpływ na zarówno prace historyków, jak i synchroników języka zajmujących się derywacją odczasownikową – przede wszystkim prefiksacją (Bożena Ostromecka-Frączak, Aleksandra Janowska, Barbara Kudra, Wanda Fijałkowska, Agnieszka Piotrowska, Agnieszka Piel, Maria Witkowska-Gutkowska, Piotr Wierchoń), a także składnią czasownika (Maria Szupryczyńska). Jej prace inspirowały dalsze badania nad słowotwórstwem w gwarach (Izabela Ejsmunt-Wieczorek, Beata Gala-Milczarek, Władysława Dembecka, Anna Fadecka, Ostromecka-Frączak), zwłaszcza polszczyzny północnokresowej (Jolanta Mędelka, Iryda Grek-Pabisowa) i południowokresowej (Katarzyna Sicińska). Analizy prefiksów czasownikowych zaproponowane przez A.K. wykorzystywane były w badaniach słowotwórstwa czasownika czeskiego (Zdena Skoumalová, Dušan Šlosar), słoweńskiego (Maria Wtorkowska), serbskiego (Robert Bońkowski), stanowiły ponadto inspirację dla badań komparatywnych nad prefiksacją czasownikową (Nils Thelin, Iryna Kononenko, Agnieszka Zatorska).

Najważniejsze publikacje

- A.K. 1968. „Próba logiczno-syntaktycznej klasyfikacji polskich czasowników przedrostkowych”. *Z Polskich Studiów Sławistycznych* 3: 23–30.
- A.K. 1969a. *Formacje czasownikowe z przedrostkiem «o-» («ob-») w języku polskim*. Toruń: TNT.
- A.K. 1969b. „O tak zwanej dopełnieniowej roli przedrostków czasownikowych”. *Poradnik Językowy* 10: 560–570.
- A.K. 1970. „Oboczność funkcjonalna przyimków w grupach syntaktycznych z przydawką przyimkową (do//od//na)”. *Poradnik Językowy* 9–10: 548–556.
- A.K. 1979. *Czasowniki z przedrostkami przestrzennymi w polszczyźnie XVIII w.* Toruń: Prace Wydziału Filologiczno-Filozoficznego.
- A.K. 1981a. „Chwiejność normy językowej w zakresie użycia przedrostków czasownikowych we współczesnym języku polskim”. *Studia Polonistyczne* 9.
- A.K. 1981b. „Uwagi o repartycji przedrostków czasownikowych w polszczyźnie XVIII i XX wieku”. *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Linguistica* 2: 103–115.

- A.K. 1986a. „Uwagi o zakresie i metodach badań języka Mickiewicza”. W *Studia historycznojęzykowe. Wybór problemów i przegląd metod badawczych z zakresu historii języka polskiego*, red. I. Bajerowa. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 91–105.
- A.K. 1986b. „Wahania i zmiany rodzaju gramatycznego rzeczowników w języku Mickiewicza”. *Prace Filologiczne* 33: 213–220.
- A.K. 1988a. „Rywalizacja czasownikowych form przedrostkowych i bezprzedrostkowych w polszczyźnie XIX wieku (na materiale języka Adama Mickiewicza)”. *Rozprawy Komisji Językowej ŁTN* 34: 89–96.
- A.K. 1988b. „Wahania i zmiany w kategorii liczby rzeczowników w języku Mickiewicza”. W *Stylistyczna akomodacja systemu gramatycznego*, red. T. Skubalanka. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 81–90.
- A.K. 1991. „Stylistyka listów Adama Mickiewicza”. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Filologia Polska* 36: 137–148.
- A.K. 1992. „Ze studiów nad słownictwem «Pana Tadeusza» Adama Mickiewicza: słownictwo ubioru szlacheckiego”. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Filologia Polska* 40: 41–60.
- A.K. 1993a. „Słownictwo związane z obyczajami szlacheckimi w «Panu Tadeuszu» Adama Mickiewicza”. W *Księga w 170 rocznicę wydania «Ballad i romansów» Adama Mickiewicza*, red. J. Kolbuszewski. Wrocław: Oficyna Wydawnicza „Sudety”, 296–305.
- A.K. 1993b. „Synonimy ubioru w tekstach Adama Mickiewicza: (ze szczególnym uwzględnieniem «Pana Tadeusza»)”. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Filologia Polska* 42: 105–116.
- A.K. 1994a. „O tak zwanych intensiwach prefiksalnych w polszczyźnie północnowschodnich pisarzy XIX wieku”. *Studia nad Polszczyzną Kresową* 7: 27–34.
- A.K. 1994b. „Porównania homeryckie w «Panu Tadeuszu» Adama Mickiewicza”. W *Poliszczyzna dawna i współczesna: materiały z ogólnopolskich konferencji językoznawczych: 70-lecie Oddziału Toruńskiego Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego*, red. C. Łapicz. Toruń: Wydawnictwo UMK, 61–68.
- A.K. 1994c. „Z historii wyrazu *suknia*: na podstawie słowników języka polskiego”. W *Poliszczyzna dawna i współczesna: materiały z ogólnopolskich konferencji językoznawczych: 70-lecie Oddziału Toruńskiego Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego*, red. C. Łapicz. Toruń: Wydawnictwo UMK, 69–74.
- A.K. 1995. „Ze stylistyki listów Adama Mickiewicza”. W *Język i styl gatunków literackich oświecenia i romantyzmu*, red. J. Brzeziński. Zielona Góra: Wydawnictwo WSP, 81–93.
- A.K. 1996a. „Młodzieńcze improwizacje Mickiewicza”. W *Językoznawstwo: materiały konferencji naukowej, 14–16 marca 1995*, red. nauk. K. Kallas. Toruń: Wydawnictwo UMK, 103–110.
- A.K. 1996b. „Statystyka w «Słowniku języka Adama Mickiewicza» w badaniach języka i stylu poety”. *Poznańskie Spotkania Językoznawcze* 1: 144–149.
- A.K. 1997. „Słownik języka Adama Mickiewicza jako naukowy warsztat badań nad językiem i stylem poety”. W *Między oświeceniem i romantyzmem: kultura polska około 1800 roku: IV Polsko-Niemiecka Konferencja Polonistyczna*, red. J.Z. Lichański, B. Schultze, i H. Rothe. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 409–417.
- A.K. 1998a. „Nazwy doktryn z formantem «-izm» // «-yzm» w tekstach Mickiewiczowskich”. *Prace Filologiczne* 43: 281–286.

- A.K. 1998b. „Synonimy «gwedzkać» // «gwazdać» // «bazgrać» w języku Mickiewicza”. *Język Polski* 78(5): 357–361.
- A.K. 1999. „Stosunek Adama Mickiewicza do XIX-wiecznej normy językowej (na wybranych przykładach)”. W *Mickiewicz i Kresy: rozprawy przedstawione na międzynarodowej sesji naukowej w Krakowie 4–6 grudnia 1997*, red. Z. Kurzowa, i Z. Cygał-Krupowa. Kraków: Universitas, 7–18.

Literatura podmiotowa

- Friedelówna, T. 2009. „Profesor Aleksandra Krupianka (1 V 1929 – 12 XII 2007)”. *Język Polski* 89(1): 38–39.
- Kamper-Warejko, J. 2020. „O dorobku Aleksandry Krupianki – od historycznego słowotwórstwa do języka pisarzy”. W *MY z NICH 4. Spuścizna językoznawców polskich XX wieku*, red. Z. Greń, K. Kleszczowa, i Z. Zaron. Warszawa: Wydział Polonistyki UW, 53–62.